

Recenzje

Lesław Krzyżak

Wyższa Szkoła Współpracy Międzynarodowej i Regionalnej
im. Zygmunta Glogera w Wołominie
ORCID: 0000-0002-7576-393X

Justyna Krzywkowska, *Współdziałanie państwa i Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w zakresie opieki i wychowania dzieci zgodnie z przekonaniami rodziców*, Wydawca: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2018, s. 225.

Monografia podejmuje analizę aktualnie obowiązujących zasad prawnych współdziałania państwa i Kościoła rzymskokatolickiego odnośnie do opieki i wychowania dzieci zgodnie z ich religijnymi przekonaniami rodziców na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Niniejsze opracowanie jest zobrazowaniem podjętego tematu, wynikającego z konstytucyjnej autonomii i niezależności państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych (art. 25 ust. 3). Wykazano odrębne porządki prawne państwa i Kościoła oraz zbieżność ustrojowej zasady prawodawcy państwowego z nauką Kościoła rzymskokatolickiego zawartą w *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym*. W oparciu o normy prawa państwowego, kanonicznego i międzynarodowego oraz bogatą literaturę, przy zastosowaniu metody historyczno-prawnej, dogmatyczno-prawnej, teoretyczno-prawnej, a także komparatystycznej wnikliwie przeprowadzono badanie zagadnienia. Opracowanie jest nowatorskim, wypełnia lukę w omawianej dziedzinie i stanowi ważką syntezę pogłębionych badań oraz refleksji.

W sposób precyzyjny i właściwy, łącznie z prezentacją własnego stanowiska, na bazie bogatego doświadczenia naukowego autorka, przeanalizowała problematykę opieki i wychowania dzieci zgodnie z przekonaniem rodziców zawężając badanie do współdziałania państwa i Kościoła rzymskokatolickiego. Wskazała, że opieka nad dziećmi i ich wychowanie zgodnie z własnymi przekonaniami zwłaszcza w zakresie nauczania religijnego i wychowania moralnego są szczególnym obszarem relacji państwa z Kościołem. Podkreśliła, że prawa rodziców nie mają charakteru absolutnego, gdyż ich wykonywanie nie może naruszać godności i praw ich dziecka, ale jednak wychowanie

dziecka stanowi naturalny obowiązek i prawo rodziców. Dlatego też autorka podjęła próbę oceny stopnia, w jakim przepisy prawne zapewniają rodzicom prawo do moralnego wychowania i religijnego nauczania dzieci, jak wygląda w tym zakresie współdziałanie państwa i Kościoła, jak aktualne przepisy regulują kwestie opieki i wychowania oraz czy i w jakim stopniu zbieżne są w tym zakresie systemy państwa i Kościoła. Tuż przed wydaniem drukiem praca otrzymała pochlebne recenzje prof. Marka Bieleckiego i prof. Jerzego Nikołajewa. Przejrzyście usystematyzowana bibliografia dowodzi staranności i długoletniego naukowego doświadczenia redaktorskiego. Zawarte w pracy rozważania naukowe, są nie tylko teoretycznym rozważaniem naukowym, ale również praktycznym podręcznikiem dla rodziców i osób odpowiedzialnych za opiekę i wychowanie zgodne z przekonaniem tak po stronie państwa jak i również Kościoła.

Po zobrazowanej rodzinie na okładce książki zdjęciem anonimowej rodziny, następują strony tytułowe, spis treści, wykaz skrótów i siedmiostronicowy wstęp. Zasadnicze rozważania zawarte są w pięciu rozdziałach. Na końcu opracowania umieszczono zakończenie i bibliografię. Już we wstępie podkreślono brak uniwersalnej definicji dziecka oraz omówiono konsekwencje nieprecyzyjnych regulacji prawnych. Podkreślono tu zasadę dobra dziecka i wychowawcze prawa rodziców.

Rozdział pierwszy poświęcony jest zagadnieniom wstępnym i fundamentalnym dla pracy, gdyż omawia podstawy prawne i cele współdziałania państwa polskiego i Kościoła rzymskokatolickiego. Omówiona w rozdziale zasada współdziałania ukazuje styczność prawa państwowego i kościelnego. Stąd też przywołano soborową zasadę współdziałania Kościoła i państwa, konstytucyjną zasadę współdziałania między państwem a Kościołem, zasadę współdziałania z konstytucyjnych zasad relacji państwa i Kościoła, konkordatowe regulacje odnośnie małżeństwa i rodziny, zasady z ustaw wyznaniowych dotyczących Kościoła, a także normy z ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz z ustawy o stosunku Państwa do Kościoła. Wykazano odrębne porządki prawne, konieczność ich przestrzegania, a w sprawach, gdzie dochodzi do zbiegu prawa państwowego i kanonicznego, stosowania przepisów prawa polskiego dopuszczających odwoływanie się do prawa wewnętrznego Kościoła. Zaznaczono również, że Kościół ma duży wkład w poszanowanie praw i wolności.

Rozdział drugi poświęcony został zagadnieniu ochrony dziecka poczętego a nienarodzonego w obu porządkach prawnych. Omówiono tu normy Kościoła rzymskokatolickiego służące zwiększeniu ochrony życia poczętego, normy prawa polskiego służące zwiększeniu ochrony życia poczętego oraz realizację współpracy państwa i Kościoła w zakresie zwiększenia ochrony życia poczętego. Wykazano brak spójności w systemie prawa państwowego, podkreślono aksjologiczne spory, niezmiennie stanowisko Kościoła w obronie życia od po-

częcia do naturalnej śmierci, nowoczesną technologię medyczną i krytykę obowiązujących państwowych przepisów prawnych. Na szczególną uwagę zasługują wnioski zawarte w podsumowaniu rozdziału na stronach 97–98.

Współdziałanie państwa i Kościoła rzymskokatolickiego w zakresie opieki nad dziećmi zaprezentowane zostało w rozdziale trzecim. Podkreślono, że to rodzice posiadają naturalne i podstawowe prawo do wychowania swoich dzieci, a państwo ma obowiązek wspierania rodziców w tym zakresie. Przywołano tu instytucje państwowe oraz kościelne realizujące działania opiekuńczo-wychowawcze w zakresie własnym lub zleconym i finansowanym przez państwo. Wyakcentowano też, że w działalności instytucji pracujących na rzecz dzieci zawsze musi zostać uwzględniane konstytucyjne prawo rodziców do wychowania ich dzieci zgodnie z określoną hierarchią wartości i wyznawanym światopoglądem.

Rozdział czwarty omawia współdziałanie państwa i Kościoła rzymskokatolickiego w zakresie religijnego wychowania dzieci. Dostrzeżono tu rodzinę jako podstawowe środowisko wychowawcze oraz wyakcentowano działania Kościoła w zakresie wychowania dzieci poprzez katechezę parafialną, szkolnictwo katolickie i środki społecznego przekazu. Przywołano działania instytucji państwowych i samorządowych w zakresie wychowania, realizowane w ramach programu wychowania do życia w rodzinie, programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły i naukowego wsparcia rodziców w zakresie wychowania dzieci, a także naukę religii w szkołach publicznych jako szczególny obszar współdziałania państwa i Kościoła. Podkreślono obowiązek katolickich rodziców do wychowania w duchu wiary, konieczność zaangażowania administracji rządowej oraz osób i instytucji samorządowych do wszechstronnego wsparcia rodzin w procesie wychowawczym dzieci.

Ostatnim w prezentowanej pracy jest rozdział piąty poruszający współdziałania państwa i Kościoła rzymskokatolickiego w zakresie zwalczania współczesnych patologii społecznych z udziałem dzieci. W rozdziale przeanalizowano przeciwdziałanie uzależnieniom od alkoholu, nikotyny i narkotyków, następnie przeciwdziałanie przemocy domowej i seksualnemu wykorzystywaniu dzieci oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Na koniec rozdziału przywołano liczne i różnorodne działania Kościoła wobec współczesnych patologii i przemocy względem dzieci.

Lektura recenzowanej monografii pozwala wyrazić przekonanie, że klarownie ujęta i omawiana problematyka naukowa z zakresu prawa wyznaniowego, stanowi nie tylko naukowe, ale również praktyczne i jasne przedłożenie przydatne pracownikom instytucji państwowych, samorządowych i kościelnych, rodzicom i nauczycielom oraz osobom zainteresowanym problematyką. Stanowi to wielki sukces recenzowanej publikacji.